

KUSTBON

Nr 1 . Årgång 8

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

Februari 1951

Vid infarten till Finska viken ligger den lilla ön Odinsholm. Sägner berättar att ön blev till, när Odin en gång på en vandring tömde sanden ur sin sko ute i havet. Odinsholms hamn anlätades sannolikt redan i heden tid av sjöfarare längs stråket mellan Skandinavien och slavernas land.

Det svart- och vitrandiga fyrtornet, som var så välbekant för befolkningen på kusten och öarna, hade blivit en symbol för den estlandssvenska sjöfarten. Det raserades under kriget 1941, strax efter det de gamla färdvägarna spärrats och skutorna från de svenska bygderna i Estland tvingats bort från havet.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner bland
estlandssvenskar i Sverige.

Ansvarig utgivare: *Manfred Nyman.*

Redaktör: *Elmar Nyman.*

Red.-sekr.: *Lars Broman.*

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm.

Kustbons postgiro: 19 72 07.

Utkommer 1951 med sex nummer.

Prenumerationspris 1951 4 kr.

Annonspris: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 5 kr.

Dödsannonser 15 kr.

Härnösand 1951 - Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

Innehåll

Esterna i Sverige, av J. Kokla	sid. 3
Ständig vaksamhet, betraktelse av Nils Bolander ..	„ 5
Kommittén för estlandssvenskarna. Verksamhets- berättelse	„ 6
Konsul Julius Lill in memoriam	„ 8
Emigrationen från Svensk-Finland	„ 9
Familjenytt	„ 12

Tillförsikt

Det nya året ingick under ogynnsamma förhållanden för världens folk. Kriget i Fjärran Östern hade rasat över ett halvår och ingen kunde skönja dess slut. Ovissheten för framtiden var större än någonsin under efterkrigstiden och mera eftertänksamma nyårsfirare hade säkerligen ej lätt att koppla ifrån sina allvarliga funderingar. De två månader som gått av år 1951 ha ej hjälpt mänskligheten från ovissheten och fruktan för framtiden. De till synes oändliga avstånden på vår jord ha krympt under vår tidsålder. Ett krig i våra dagar angår därför så gott som alla världens folk. Överallt ställa sig människorna samma fråga: skall det nu pågående kriget kunna begränsas och avblåsas eller kommer det att sprida sig och tända en ny, fruktansvärd världsbrand? De tänkbare lösningarna sysselsätta såväl fram-

stående statsmän och politiker som den enkle mannen. Alla förutsägelser måste bli gissningar och spekulationer. Allt diskuterande tycks endast leda till större ovisshet och änsnglan. Den gigantiska upprustningen hos de ledande nationerna bidrar självfallet i hög grad härtill.

Ovissheten om de mäktigas avsikter har bidragit till att skapa oro även bland det svenska folket, estlandssvenskarna ej undantagna. Om vi tänka på estlandssvenskarna — som ju intressera oss här — är det förklarligt om många som ha 1940-talets och även 10-talets händelser i gott minne känna sig bekymrade för framtiden och ängslas för att kanske än en gång se sig beröva de hus och hem. Men å andra sidan böra de bistra erfarenheterna ha gjort oss härdade och bättre rustade att möta dagens situation utan överdriven änsnglan.

Estlandssvenskarna komma av bondestam. Lugn och måttfullhet utmärker bonden. Må vi inte låta denna måttfulla sans som alltid utmärkt våra förfäder hos oss få ge vika för den stämning av panik, som dagens läge skapat hos många.

Estlandssvensken har i allmänhet inte varit intresserad av att delta i politiska sammanslutningar. Det behöver inte betyda att han skulle sakna förutsättningar för ett klokt politiskt bedömmande. Just det att han undvikit att engagera sig i snäva partifällor borde göra att han lugnt och lidelsefritt kan delta i de diskussioner som nu förs överallt på arbetsplatser och i andra sammanhang. Ingen fordrar av oss att vi skola kunna ge svar på frågan: hur skall det gå? Detta är ingen förbehållet, men av oss själva bör vi fordra en sådan tillförsikt som bidrar till att byta andra människors oro i lugn.

E. N.

Till läsekretsen

I förra numret av *Kustbon* framhölls, att prenumerationsavgiften tyvärr måst höjas med en krona, d. v. s. till fyra kronor, för år 1951. Samtidigt bifogades inbetalningskort till *Kustbon* och föreningen S. O. V. Red. vill än en gång understryka vikten av att alla prenumeranter uppmärksamma att prenumerationsavgiften ändrats och använda sig av inbetalningskort. Till ledning för nya prenumeranter och för dem som förlorat sina inbetalningskort, meddelas här de postgironummer som komma ifråga: *Kustbon* — nr 19 72 07, medlemsavgiften till föreningen S. O. V. — 35 13 11. Inbetalningar kunna givetvis även ske direkt till *Kustbon*, resp. föreningen S. O. V., Tunnelgatan 23, III, Stockholm.

Redaktör Juban Kokla:

Esterna i Sverige

Ödet tycks ha bestämt att ester och estlandssvenskar skola dela ljuvt och lett. När Estlands självständighet under vidriga omständigheter sopades bort under det andra världskriget, satte estlandssvenskarna självfallet allt sitt hopp till det gamla landet på andra sidan Östersjön — landet varifrån deras förfäder hade kommit. Deras förhoppningar infriades även och den överväldigande delen av folkstammen kunde återbördas till Sverige och friheten. Men även de estniska olycksbrödernas blickar riktades västerut. Visserligen förunnades ej hela det estniska folket räddning undan krig och ockupation, men det var en stor och livskraftig del, som tillsammans med estlandssvenskarna lämnade Estland. Man räknar med att omkring 100.000 ester lämnade sitt hemland. Numera äro de utspridda över så gott som hela världen och förutom i Sverige, där det största antalet befinner sig, finnas de framförallt i England, Tyskland, Kanada, U. S. A., Australien, Argentina, Brasilien, Danmark, Belgien, Holland, Frankrike och Sydafrika.

I mer än sju år ha nu c:a 23.000 ester varit bosatta i Sverige och det främsta målet för dem liksom för estlandssvenskarna har varit att bygga upp nya hem och bli ekonomiskt oberoende. Om de flesta estlandssvenskar redan blivit upptagna till svenska medborgare, så yppar sig nu möjlighet till naturalisation även för esterna fr. o. m. kommande höst. Sanolikt komma många att utnyttja denna möjlighet.

Den i Sverige bosatta estniska flyktinggruppen är inte endast till sin numerär den största bland estniska flyktingar i främmande land, utan den har också rent ekonomiskt sett kommit längst i sina strävanden. I mötsats till den flyktingpolitik man förde i Tyskland, där lägren många gånger blevo permanenta institutioner och där många fått vänta i årtal på att få komma ut i förvärvsarbete, gjorde man i Sverige allt för att fortast möjligt kunna avveckla lägren och ge flyktingarna möjlighet att föra en självständig tillvaro. Tack vare framåtanda och arbetsamhet hos denna nya arbetsreserv, lyckades utplaceringarna på arbetsmarknaden bättre än väntat. De flesta uppsamlingslägren avvecklades redan efter ett år. Många intellektuella, som till en början beretts arkivarbete, kunde allteftersom färdigheterna i svenska språket blevo större lämna detta arbete och söka sig ut på den fria arbetsmarknaden.

Enligt Arbetsmarknadsstyrelsens statistik hade redan till den 1 juli 1947 17.876 ester utplacerats i arbetslivet. Beroende på smärre förändringar i folkgruppens sammansättning — en del ha emigrerat, andra ha kommit till ifrån Tyskland och somliga ha under tiden blivit egna företagare — har denna siffra legat vid omkring 17.000 och antalet arbetstagare den 1 januari i år uppgick enligt

samma källa till 16.715, därav 10.766 män och 5.949 kvinnor.

Huvudparten av esterna i Sverige kommer ifrån Estlands västkust och ärna därutanför, således från trakter gränsande till estlandssvenskarnas bosättningsområden. De representerade olika yrkesgrenar, främst fiskeri och jordbruk och naturligtvis också vanliga stadsnäringar. Man skulle alltså kunna anta, att fiskarna och jordbrukarna även i Sverige hade sökt sin utkomst inom sina tidigare yrken. Emellertid råder här samma förhållande som bland estlandssvenskarna: de flesta ha dragits till stadsnäringarna, framförallt till fabriksindustrin. Många ha dock i början försökt ta sig fram som löntagare i jordbruk och fiske men ganska snart lockats till industrin med dess högre löner och större ledighet. Inom jordbruket äro numera endast 391 ester sysselsatta, varav en del som arrendatorer och självägande jordbrukare. Ännu färre är antalet löntagare inom fiskerinäringen, enligt senaste siffror endast 27. Antalet fiskare är emellertid betydligt större, då de självständiga fiskarna ej medtagits i denna siffra. Sådana finns det framförallt på Gotland och i Stockhols skärgård. Fiskarna på Gotland synas ha det ekonomiskt bäst ställt. Sålunda ha många egna motorbåtar och fiskredskap, i några fall t. o. m. egna bilar. De estniska och estlandssvenska fiskarna ha såväl på Gotland som på andra ställen visat sig vara föregångsmän, när det gällt nya fångstmetoder, t. ex. trålfiske av flundror. Estniska fiskare ha också introducerat s. k. kakuamstorryssjor. Många f. d. fiskare ha gått över till handelsflottan, f. n. uppgår deras antal till 742.

Majoriteten av esterna är, som ovan framhållits, sysselsatt inom fabriksindustrin, främst metallindustri och textilindustri med resp. 3.167 och 3.657 arbetstagare. Ett större antal ester arbeta även inom läderindustrin (583), skogsbruket (522), sjukvårdsanstalter (562), träindustrin (400), hotell- och restaurangbranschen (409), o. s. v. Anmärkningsvärt är, att sammanlagt 380 ester anförtratts den tekniska ledningen inom olika företag. Antalet kontorsanställda uppgick vid senaste årsskiftet till 900. 171 voro verksamma inom det allmänna bildningsväsendet och inom olika forskningsanstalter och 263 voro anställda inom allmänna förvaltningen.

De estniska läkarna äro till största delen anställda som sjukhusläkare och många av dem ha fått svensk legitimation. Man hyser förtroende till de estniska läkarnas yrkesskicklighet. Även veterinärerna ha beretts möjlighet att fortsätta inom sitt tidigare yrke, främst som inseminationsveterinärer. Av de estniska vetenskapsmännen ha några t. o. m. kallats till ordinarie innehavare av professurer, så t. ex. prof. Arumaa till innehavare av professuren i slaviska språk vid

Stockholms högskola och prof. Kant i näringsgeografi vid universitetet i Lund. Många estniska vetenskapsmän äro verksamma vid olika vetenskapliga institutioner som stipendiater eller avlönade i vanlig ordning. Många av forskarna ha lyckats få sina undersökningar publicerade i svenska vetenskapliga publikationer. Ett tiotal estniska präster äro verksamma inom den svenska kyrkan, där t. ex. E. Töldsepp på Gotland och E. Takkel i Övre Norrland blivt innehavare av komministerbefattningar. Många estniska prästmän verka endast bland sina egna landsmän och åtnjuta därför statsunderstöd. De estniska församlingarna i Sverige stå under biskop Köpps ledning. Av församlingarna är den i Stockholm störst med prosten A. Täheväli som herde.

De estniska lärarna ha i allmänhet fått söka sig till andra yrken. Under den senaste tiden ha dock några blivt antagna inom folkskoleväsendet och även i realskolor och gymnasier. Ett estniskt läroverk i Sigtuna var i verksamhet t. o. m. 1946 och avsåg att bereda sådana elever möjlighet att

Estnisk guldsmedsverkstad i Stockholm.

avsluta sin skolgång, vilka tvingats att avbryta den genom krigshändelserna. Numera är ett estniskt läroverk inrättat i Stockholm under ledning av fil. lic. Henno Jänes, vilken nyligen utnämnts till lektor i estniska språket vid Stockholms högskola. Undervisningen vid läroverket försiggår främst på kvällarna och leder fram till studentexamen. I Stockholm finnes också en estnisk folkskola, vars föreståndare är rektor Udo Juuno. Skolan besöks av 250 barn. Undervisningsspråket är estniska, men svenska språket läses i samma utsträckning som modersmålet. Som främmande språk läses engelska. Båda dessa skolor ha såväl estniska som svenska lärare.

Från den estniska folkskolan — i provinstantalerna finns det även s. k. estniska fortsättningskolor — övergå de unga oftast till svenska läroanstalter. Vid svenska universitetet och högskolor studera omkring 200 estniska studenter. Då möjligheterna att erhålla studielån varit mycket små har huvudparten av studenterna varit nödsakade att jämsides med studierna även ha förvärvsarbete. De flesta studera praktiska ämnen: medicin, teknologi, nationalekonomi (handelshög-

skola), statsvetenskap o. s. v., men i synnerhet vid Stockholms högskola finns många, som ägna sig åt de rent humanistiska vetenskaperna — språk, filosofi, historia m. m. Antagningsvillkoren äro ju också mindre stränga vid de humanistiska fakulteterna.

Esterna ha under sin flyktingtillvaro bibehållit en stark känsla av gemenskap, vilken stimulerat dem till en mycket aktiv kulturell verksamhet. Sålunda ha de egen teater, en mångfald föreningar, politiska och kulturella organisationer, av vilka den största är Eesti Rahvusfond (Estniska nationalfonden) med över 4.000 medlemmar. Denna organisations huvuduppgift är att samla medel till kampen för ett fritt Estland.

Bland mera uppmärksammade estniska offentliga framträdanden i Sverige bör sångarfesten i Stockholm sommaren 1948 och deltagandet i lingiaden framhållas. Av estniska konstnärer ha namn som Eduard Tubin, Olav Roots, Zelia Uhke-Aumere, Käbi Laretei, Juhan Aavik, Milvi Laid, Els Vaarman, Eedo Karrisoo och andra blivt kända och erkända. Ed. Tubin räknas som en av de mest framträdande skandinaviska kompositörerna i vår tid. Estniska artister ha skördat framgång på svenska scener och i folkparker.

Som ett led i den kulturella verksamheten ingår utgivandet av estnisk litteratur på estniska förlag i landet. Av förlagen är det av författaren Andres Lauri ledda Orto det största och bäst rustade. Förlaget utger varje månad en bok och det har sina fasta abonnenter. Tack vare detta, har den äldre generationen av estniska författare och skaldar — Marie Under, Artur Adson, August Gailit, August Mäik, Karl Ristikivi, Jaan Lattik, Gustav Suits och andra — kunnat fortsätta sin litterära verksamhet, även om det sker vid sidan om ett vardagligt förvärvsarbete. Under tiden i Sverige ha nya namn uppstått inom den estniska litteraturen: Agu Kask, Helmi Rajamaa, Aino Thoen, Asta Villmann, Kalju Lepik, Ev. Voitek, A. Viirlaid m. fl.

Esterna ha i Sverige och i den övriga fria världen sin egen press. Sammanlagt finns det 10 estniska tidningar i hela världen. Av dessa utkomma 4 i Sverige. Den största är Stockholms-Tidningen för esterna (C-uppl.) som utkommer varje dag. De övriga tre i Sverige äro veckotidskrifterna Välis Eesti, Eesti Post och Eesti Teataja.

Under den senaste tiden ha en del ester kommit till Sverige från Tyskland. De flesta av dem ha fått anställning i Olofströms metallindustrier. Dessutom ha många utvandrat till de stora emigrationsländerna i väster. Om man studerar Utlänningskommissionens statistik vid årsskiftet, finner man, att antalet baltiska flyktingar inte ändrats nämnvärt — om man bortser från estlandssvenskar, som upptagits till svenska medborgare. Såsom inledningsvis framhållits, räknar man f. n. med c:a 23.000 ester i Sverige. Av dessa äro 4.092 bosatta i Stockholm och 1.232 i Stockholms omnejd, d. v. s. i Stockholms län. Sammanlagt är gruppen ester bosatta i Stockholm med omgivning en av de största estniska flyk-

Domprosten Nils Bolander:

Ständig vakenhet

Trots att djävulen dödförklarades en gång, när seklet var ungt, tycks han alltjämt vara vid god vigör, pigg och nyter — och framgångsrik.

Världens furste är ett strategiskt geni av första rang, skarpsynt psykolog och människokännare. Hans underrättelseväsen arbetar klanderfritt och hans "secret service" klickar sällan.

Satan begagnar sig med förkärlek av överrumpningstaktiken, blixtnfall i flanken.

Han har också en falkblick för motståndarens svaga punkter. Framgångsrikt skjuter han till måls på människans ruttna fläckar.

Slörar vi till på någon punkt i vårt andliga liv — genast är frestaren framme, förförande och bevekande.

Till den missmodige säger han: Ge upp alltsammans! Ingenting tjänar någonting till.

Till den framgångsrike, som slörar fram genom livet, viskar han: Själv är bästa dräng. Den som är sin egen lyckas smed, kan gott kasta det där prästasnacket om nåden i Kristus överbord.

För att nu inte tala om vilken förvandlingskonstnär han är, mörkrets furste. När han sätter den sidan till, kan han vara oskuldsfull som ett söndagsskolbarn och övertygande som en valagitator.

O, han är så uppslagsrik, vill så väl och vet så mycket! Han räcker oss sådana vackra, yppiga vallmor, flammade röda — och giftiga.

C. S. Lewis låter i sin bok "The Screwtape Letters", "Från helvetets brevskola", en äldre, beprövad och erfaren djävul vid namn "Tumskruv" ge goda råd och vinkar åt en yngre kollega "Malört" om de förnämsta metoderna att föra en själ till förtappelse. Bland annat gäller det, säger han, att få människorna att bli möteskristna som försummar det stilla lyssnandet i Ordet och bönen och nästankärleken. "Tumskruv" säger sig ha en hel bur full med vackra exemplar av den sorten på sitt heta ställe.

Det är också av största betydelse, påstår "Tumskruv", att intala de kristna skarorna att "lagom är bäst", "religiositet är mycket bra inom rimliga gränser".

En religion med moderation är nämligen från helvetets horisont en strålande sak.

Ett enda syftar denne fiende till i allt sitt görande och låtande — att skilja människans väg från Guds väg med människan.

Gud skall detroniseras i människohjärtat, och Jaget skall bestiga tronen, Jaget som i alla väder är en pålitlig samarbetsman med satan.

Det är sannerligen en hård kamp vi har att stå i som kristna, en krävande fronttjänst.

*"Mörkrets furste stiger ned,
hotande och vred,
han rustar sig förvisst
med våld och argan list."*

Kampen gäller omistliga värden, själens liv eller död.

Även när den ytligt sett kan se ganska bagatellartad ut, gäller den i själva verket allt eller intet.

Striden är omänskligt hård och påfrestande. "Här gäller liv, här gäller död".

Här gäller ständig vakenhet, oavlatlig krigsberedskap livet ut.

Och likafullt kan och vågar vi också sjunga: "Likväl vi oss ej frukte."

Ty vi kämpar inte i egen kraft och i eget namn, inte i Pauli namn, inte i det eller det samfundets namn, inte i Svenska kyrkans namn — utan i Kristi namn.

Kristus är inte bara vår frid utan också vår strid.

Kristusnamnet är vår segergaranti.

"Gud vare tack, som giver oss segern genom vår Herre Jesus Kristus."

*"Upp, kristen upp till kamp och strid!
Med Andens kraft dig rusta
mot köttet och en farlig tid,
mot världen och dess lusta.
Den ej med allvar kämpa vill,
han hörer ej den Herren till,
som seger oss beredde."*

tinggrupperna över huvud. I Göteborgs- och Bohus län finns det 2.316 ester, i Östergötlands län 1.130, i Malmöhus län 1.233, i Södermanlands län 881, i Örebro län 417 o. s. v. Norrut från Stockholm avtar den estniska bosättningen mycket kraftigt. I Uppsala finns det sålunda 532 ester, i Gävle med omnejd 188 och i Norrbottens län endast 37. Det minsta antalet ester finns i Västerbottens och Jämtlands län, i vardera länet 16.

Esterna ha, såsom av denna hastiga överblick torde framgå, under en förhållandevis kort tid hunnit aklimatisera sig i svenska förhållanden

och de ha såväl kulturellt som ekonomiskt uppnått en anmärkningsvärt hög standard. Deras största problem som flyktingar i Sverige har varit medborgarskapsfrågan, då man ju på officiellt svenskt håll har räknat balterna till sovjetryska medborgare, ett förhållande, mot vilket man från flyktinghåll framfört många protester och som många gånger varit ett svårt irritationsmoment bland flyktingarna. När nu esterna ha utsikter att få svenskt medborgarskap redan under innevarande år, synes även detta problem kunna avskrivras.

Kommittén för estlandssvenskarna

Redogörelse över dess verksamhet 1940—1950

Kommitténs tillkomst och sammansättning.

Inför de svårigheter, som drabbade estlandssvenskarna i början av det andra världskriget — närmast i samband med den på ryskt föranstaltande skedda evakueringen av befolkningen å Odinsholm och Rågöarna — anhöll Estlandsutskottet inom Stockholms lokalförening av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet hos Kungl. Maj:t om tillsättande av en kommitté för omhändertagande av de estlandssvenskar, som kunde komma till Sverige såsom en följd av den framställning, de själva gjort till svenska och estniska regeringarna om rätt att överflytta till Sverige. Kungl. Maj:t uppdrog i brev den 13 september 1940 åt en kommitté att vidtaga erforderliga åtgärder för att från Rågö i Estland ankommande personer av svensk härkomst genom arbetsanställning, jordbruk, fiske eller på annat sätt måtte kunna bereda sig sådan försörjning, att de inordnades i det svenska samhället. Kommittén antog namnet Kommittén för rågösvenskarna, vilken benämning sedermera i maj 1944 ändrades till Kommittén för estlandssvenskarna.

Till ledamöter i kommittén förordnades justitierådet E. Sandström, riksantikvarien S. Curman, ordföranden i Statens utrymningskommission, ledamoten av riksdagens första kammare J. Forslund, legationsrådet S. Hellstedt, generaldirektören och chefen för domänstyrelsen G. Kuylenstjerna, överdirektör och chefen för egnahemsstyrelsen E. Lindeberg, chefen för Statens arbetsmarknadskommissions arbetsförmedlingsbyrå S. Skogh samt byråchefen i lantbruksstyrelsen G. Ytterborn. Kungl. Maj:t uppdrog åt Sandström att tillika vara kommitténs ordförande.

Kungl. Maj:t bemyndigade slutligen chefen för socialdepartementet att dels förordna rörande sekreterare åt kommittén, dels ock utse experter att vid behandling av särskilda frågor medverka vid kommitténs arbete.

I anledning härav förordnade statsrådet och chefen för socialdepartementet fil. lic. jur. kand. G. Hafström till kommitténs sekreterare och fil. dr C. W. Hessle att såsom expert biträda kommittén vid behandling av fiskerifrågor samt senare under år 1943 kammarskrivaren hos Stockholms stads arbetslöshetskommitté Å. Karlsson att såsom expert biträda kommittén vid emottagande och inkvartering av estlandssvenskar, och fil. dr. H. Hyrenius att biträda kommittén vid befolkningsstatistiska utredningar.

Kommitténs uppdrag utvidgades sedermera den 15 januari 1943 till att dels vidtaga anstalter för emottagande och inkvartering av ett antal från Estland ankommande personer av svensk härstamning, dels vidtaga erforderliga åtgärder för att nämnda personer, såvitt möjligt, måtte kunna bereda sig sådan försörjning, att de inordnades i det svenska samhället, dels ock vidtaga anstalter för att de av dessa personer, som på grund av sjukdom, ålderdom eller eljest vore i behov av vård, måtte erhålla erforderlig vård.

Till ledamöter av kommittén förutom de ovan nämnda förordnades senare direktören i Utlandssvenskarnas förening E. Svedelius, generaldirektören K. J. Höjer, chefen för Statens utlänningskommission E. Bexelius, fil. lic. jur. kand. G. Hafström samt advokaten L. Östberg. Då ordföranden, justitierådet Sandström, på grund av utrikes resa för offentligt uppdrag, våren 1943 blev förhindrad att tjänstgöra såsom ordförande, uppdrogs åt riksantikvarien Curman att tjänstgöra såsom ordförande.

Såsom sekreterare under fil. lic. Hafströms tjänstledighet från den 25 augusti 1943 till och med den 15 maj 1944 utsågs av kommittén advokaten L. Östberg. Därefter förordnades till sekreterare jur. kand. S. Ohlson. Sedan kammarskrivare Å. Karlsson på grund av annat arbete av sagt sig sitt uppdrag såsom expert hos kommittén förordnades i hans ställe kammarskrivare M. Cronvall.

Till skattmästare utsåg kommittén den 28 september 1943 advokaten L. Östberg.

På kommitténs expedition har tjäntgjort såsom kassör och sakkunnig på estlandssvenska frågor i allmänhet och personfrågor i synnerhet förre kommunalsekreteraren på Ormsö L. Broman samt vidare fru L. Westberg m. fl.

Den nödvändiga läkareundersökningen av de efter ankomsten i karantän förlagda estlandssvenskarna utfördes år 1943 först av doktor I. Bluhm, därefter av doktor Greta Haglund och doktor F. Westberg. Från februari 1944 övertogs läkarundersökningen av doktor I. Bjelkhagen, vilken även handhade läkarvården i övrigt inom kommitténs förläggningar intill den 1 januari 1946.

För socialvården bland estlandssvenskarna ha tjänstgjort kuratorerna Ingrid Sjöblom, S. Bruce och Inga Bergholtz samt assistenten i Stockholms stads fattigvårdsnämnd F. Lindström.

Genom kungl. brev den 24 januari 1947 entledigades samtliga kommitténs ledamöter utom tre från dem meddelat uppdrag och uppdrogs åt dessa tre nämligen f. riksantikvarien Curman, fil. lic. jur. kand. Hafström samt advokaten Östberg att slutföra kommitténs arbete. Nämnda tre presoner hade tidigare tjänstgjort såsom kommitténs arbetsutskott.

Genom kungl. brev den 9 juni 1950 har Kommittén för estlandssvenskarna jämlikt riksdagens skrivelse nr 155 bemyndigats avsluta sitt uppdrag med utgången av budgetåret 1949—50.

Överflyttningen från Estland till Sverige.

I början av år 1940 beslöto de dåvarande statsmakterna i Estland på rysk framställning, att den till övervägande delen svenska befolkningen på öarna Odinsholm, Stora och Lilla Rågö samt Nargö skulle evakueras till Estlands fastland. På grund av de därigenom uppkomna svårigheterna sökte många av de hemlösa att erhålla tillstånd att överflytta till Sverige. Först inlämnades en dylik an-

sökan till myndigheterna i Estland av 110 rågösvenskar, för vilka inresetillstånd till Sverige erhållits. Sedan efter några månaders väntan utresetillstånd slutligen beviljats, lämnade dessa Estland och anlände till Stockholm den 17 oktober 1940 med passagerarfartyget "Estonia" från Baltischport i Estland.

Vid samma tid anlände hit de första estlandssvenska flyktningarna med egna båtar, nämligen några nargöfiskare med familjer.

Den närmaste tiden härefter ankommo till Sverige blott ett fåtal estlandssvenskar.

Sommaren och hösten 1941 ockuperades Estland av tyskarna, och i januari—februari år 1942 företog med de tyska myndigheternas medgivande en av utrikesministern utsedd delegation, bestående av kammarherre J. Dickson, fil. lic. jur. kand. G. Hafström och major C. Mothander, en resa till Estlands svenskbygder för att undersöka förhållandena därstädes. Delegationen avreste från Stockholm den 18 januari via Berlin och återkom till Stockholm den 14 februari. Efter denna delegations återkomst startades av en enskild kommitté — "Kommittén för hjälpexpeditionen till estlandssvenskarna" under ordförandeskap av f. borgmästaren C. Lindhagen — en insamling till förmån för de i Estland boende estlandssvenskarna, och för de medel, som därvid insamlades, inköptes förnödenheter av olika slag, såsom båtmotorer, jordbruksredskap, sjukvårdsmaterial, kläder, livsmedel, böcker m. m. Dessa förnödenheter överfördes sedermera till Estlands svenskbygder av en av ordföranden i Svenska Röda Korsets överstyrelse H. K. H. Prins Carl, utsedd delegation, bestående av major H. Porry, kammarherre Dickson, fil. lic. Hafström samt major Mothander. Denna delegation hade därjämte i uppdrag att organisera sjukvården i svenskbygderna samt att i övrigt undersöka den estlandssvenska befolkningens förhållanden. Resan ägde rum under tiden 11 juni—1 juli 1942. Jämte delegationsledamöterna medföljde sjuksköterskorna Emma Johansson och Maria Lindström, vilka kvarstannade som sköterskor vid svenskbygdens sjukstugor på Runö och Ormsö.

Från den nyssnämnda insamlingen återstående medel, 49.000 kronor, överlämnades sedermera av insamlingskommittén till statsrådet och chefen för socialdepartementet, som den 29 juni 1945 överlämnade dessa medel till Rågöstiftelsen (se nedan) att användas till förmån för i Sverige befintliga estlandssvenskar såsom understöd till av dessa bedriven båtbyggeriverksamhet eller annan verksamhet, vartill medel annorledes icke vore tillgängliga.

På initiativ av dessa båda delegationer upptogs under våren 1942 av svenska utrikesdepartementet förhandlingar med tyska myndigheter, såväl i Berlin som i det ockuperade Estland. Dessa underhandlingar, i vilka från tysk sida i positiv anda medverkade dr Kleist, resulterade omsider i utresetillstånd för ett antal sjuka personer och äldre åldringar av estlandssvensk börd.

Sålunda överfördes med det svenska lasarettfartyget "Seagull II", som anlände till Stockholm den 22 maj 1943, 42 estlandssvenskar, av vilka hälften voro sjuka eller äldre åldringar och resten personer, som hade nära anhöriga bosatta i Sverige. Transporten leddes av kammarskrivare Karlsson. I november och december samma år övertransporterades genom kommitténs försorg med det svenska ångfartyget "Odin" under tre resor 736 estlandssvenskar, av vilka hälften voro äldre åldringar eller personer i behov av sjukvård. Transporten leddes av kammar-

skrivare Cronvall under medverkan av transport-, sjukvårds- och koklottor. Transporterna med "Odin" organiserades i Estland på kommitténs uppdrag av major Mothander. Vidare anlände i februari 1944 ytterligare en transport med 60 estlandssvenskar via Finland.

Kommittén arbetade vidare för att till Sverige kunna överföra samtliga i Estland kvarvarande estlandssvenskar, och för den skull fortsattes förhandlingarna med vederbörande myndigheter i Berlin. I januari 1944 meddelade svenska utrikesdepartementet, att dessa förhandlingar hade framskridit så långt, att de kunde tänkas bli slutförda i början av mars och med resultat att samtliga estlandssvenskar skulle få överföras. Emellertid meddelades senare i mars månad, att den tyska riksregeringen icke velat giva ett allmänt utresetillstånd för estlandssvenskarna, men att densamma ställt i utsikt nya förhandlingar, när lugnare förhållanden inträtt i Estland.

På våren 1944 hade till Sverige jämte den estlandssvenske prosten Hjalmar Pöhl anlant en tysk, dr. phil. Ludwig Lienhard, vilken redan vid flera tidigare tillfällen förhandlat om de estlandssvenska frågorna och nu av generalkommissariatet i Reval förordnats såsom förbindelseman mellan de tyska myndigheterna i Estland och estlandssvenskarna. De nämnda personerna upptogs förhandlingar med kommittén, och så småningom resulterade dessa förhandlingar i ett av de lokala tyska myndigheterna i Estland utverkat tillstånd att till Sverige överföra de kvarvarande estlandssvenskarna. Detta överförande skulle dock enligt givna direktiv ske på ett så litet uppseendeväckande sätt som möjligt. Svenska fartyg finge icke användas därtill.

Vid de transporter, som nu påbörjades, användes därför den estniska motorskonaren "Juhan", ett ganska primitivt lastfartyg på 300 bruttoregister-ton. Båten hade estnisk besättning, och transportererna organiserades av dr. Lienhard i samråd med kommittén. För att ombesörja sjukvården under dessa resor utsåg Svenska Röda Korset disponenten Nils Schmidt.

"Juhan" anlände med den första av dessa transporter av estlandssvenskar till Stockholms frihamn den 21 juni 1944 och fortsatte trafiken under hela den följande sommaren.

Med "Juhan" ankom till Sverige följande antal estlandssvenskar:

Den 21 juni	.....	288 st.
„ 12 juli	.....	329 „
„ 18 juli	.....	277 „
„ 22 juli	.....	296 „
„ 29 juli	.....	307 „
„ 7 augusti	.....	481 „
„ 16 augusti	.....	490 „
„ 31 augusti	.....	632 „
„ 11 september	.....	235 „

Summa 3.335 st.

Dessutom anlände den 22 september 1944 till Sverige den estniska motorskonaren "Triina", som förutom andra estniska flyktingar även hade 70 estlandssvenskar ombord.

Jämsides med dessa "legala" transporter anlände under åren 1943 och 1944 omkring 2.800 estlandssvenskar, som på egen hand antingen via Finland eller också direkt över Östersjön med egna större eller mindre fiskebåtar företagit resan till Sverige under stundom mycket svåra och vanskliga förhållanden.

Efter "Juhans" sista resa till Sverige med ankomst den 11 september 1944 omöjliggjorde den vidare krigsutvecklingen, som förde de ryska trupperna fram till Östersjön, alla vidare transporter till Sverige. Kommittén beräknar, att omkring tusen estlandssvenskar kvarblivit i Estland, till stor del bestående av svensk-estnisk blandbefolkning från Nuckö. Av dessa senare ankommo några tiotal från Tyskland, dit många estländare flytt i krigets slutskede. För att möjliggöra de däribland befintliga estlandssvenskarnas överförande till Sverige sände kommittén under våren 1945 estlandssvensken H. Markus såsom befullmäktigad representant till Berlin för att stå dessa personer till hjälp i passfrågor m. m.

Efter våren 1945 ha ytterligare från olika centrala europeiska länder, främst Tyskland, anlant c:a 300 estlandssvenskar, som på olika vägar sökt sig till Sverige, däribland även ett 60-tal gammalsvenskbybor, vilka återförenats med sina till Sverige tidigare överflyttade fränder.

Sammanlagt ha till Sverige efter 1940 ankommit c:a 7.900 estlandssvenskar, av vilka 14 personer sedermera rest tillbaka till Sovjetunionen.

Estlandssvenskarnas penningtillgodohavanden i Estland.

De till Sverige överflyttade estlandssvenskarna tillätos icke av de tyska myndigheterna i Estland att medföra några som helst penningar. De avresande estlandssvenskarnas penningtillgodohavanden mottogas vid respektive båtars avgång av den tidigare nämnde estlandssvensken H. Markus mot avlämnande av individuella kvitton. De sålunda inbetalade summorna insattes på ett särskilt spärrkonto i "Notenbank im Ostland" i Reval. Från detta konto täcktes vissa kostnader i Estland, vilka stodo i samband med evakueringen, såsom gods- och persontransportkostnader, hamn- och tullavgifter för transportbåtarna samt andra dylika utgifter. Då sovjetarmén i början av september 1944 hastigt nalkades Reval, gävo de tyska myndigheterna tillstånd till dessa penningmedels uttagande från spärrkontot i ostmark-pappersvaluta. Med den sista transportbåten "Triina", som avgick från Reval den 20 september 1944, sändes den större delen av de från ovannämnda konto uttagna pengarna till Sverige och deponerades hos kommittén, som lät räkna innehållet i den av tullbevakningsinspektionen i Stockholm vid ankomsten förseglade penningsäcken under kontroll av notarius publicus. Den befanns innehålla 315.069:50 ostmark. Senare, i januari 1945, överlämnades till kommittén ytterligare 114.805:50 ostmark av den här ovan nämnde H. Markus, som vid denna tidpunkt ankom från Estland via Berlin, när han av krigshändelserna hindrats att överresa direkt från Estland till Sverige. Markus medförde även fullständiga räkenskaper över de ifrågasvarande penningarna. Kommittén har tvenne gånger, den 19 januari och den 29 november 1945, gjort framställningar till utrikesdepartementet att departementet måtte vidtaga åtgärder för dessa medels överförande till svensk valuta. Likaså har kommittén i skrivelse den 11 mars 1948 till clearingnämnden anmält ifrågasvarande belopp för bevakning. Kommitténs nämnda åtgärder hava emellertid hittills icke medfört något resultat. Kommittén har därför i särskild skrivelse den 26 juni 1950 till Kungl. Maj:t hemställt att få överlämna ifrågasvarande pengar jämte därtill hörande handlingar och räkenskaper till myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer. (Forts)

Konsul Julius Lill

In memoriam

Den 1 februari i år avled i Stockholm 72 år gammal förre svenske vicekonsuln i Dorpat, Julius Lill. En generös människa med vittfamnande intressen och med en verksamhetsiver av ovanliga mått har därmed gått ur tiden. Sin livsgärning har Julius Lill utfört som innehavare och ledare för en stor farmaceutisk firma i Estland, som apotekarkammarens ordförande, vice borgmästare i Dorpat, estnisk riksdagsledamot, styrelseledamot i flera företag m. m. Sedan 1944 vistades Julius Lill som flykting i Sverige. Han deltog livligt i det estniska sällskapslivet och var allmänt uppskattad som en samlande personlighet.

Föremål för Julius Lills intresse var givetvis även Svensk-Estniska samfundet vid Tartu universitet ävensom Svenska Odlingens Vänners lokalavdelning i Dorpat. Som förmedlare av studielån åt de vid universitetet studerande estlandssvenskarna inneslöt han dessa i sin särskilda omvårdnad. Genom Sakala — den studentkorporation som Julius Lill själv varit med om att skapa — kommo de i mera personlig beröring med honom. Ej heller här förnekade sig hans generositet. Han erlade bl. a. alla medlemsavgifter till studentorganisationerna för de estlandssvenska medlemmarna.

Alla yttringar av svenskt kulturellt och andligt liv i Dorpat omfattade Julius Lill med varmt intresse. Hans hem stod öppet för alla svenskar, som bodde i eller besökte staden, och närhelst en handräckning i någon form behövdes, stod svenske konsuln till tjänst.

En gång t. ex. besökte svenska skådespelare Dorpat för att uppföra en pjäs på svenska. Emedan så få svensktalande personer bodde i staden, var det på förhand givet, att publiken skulle bli ytterst fåtalig. Då köpte emellertid konsuln hela föreställningen och uppbadade sin vida bekantskapskrets. Därmed var kvällens föreställning räddad.

Men allt detta är inte det väsentligaste i det minne vi ha av Julius Lill. Det är hans rika mänsklighet, som vi främst komma ihåg, hans orubbliga trohet mot sina talrika vänner, hans ovanligt framträdande sinne för själva vänskapen. Betecknande är ett yttrande, som han för någon tid sedan fällde här i Stockholm: "Det gör inte så mycket, att jag har förlorat alla mina ägodelar. Jag klarar mig ändå. Men det grämer mig, att jag inte mer som förr kan bjuda mina vänner!"

Det var en nåd att få räkna sig som vän till den man, vilken med jämnmod kunde se sina egendomar gå förlorade men som inte kunde mista vänskapen.

Edvin Lagman.

Emigrationen från Svensk-Finland

I en artikel i decemberhäftet av "Finsk tidskrift" om den österbottniska emigrationen framhöll prof. Erik af Hällström att under 1950 mer än hälften av alla från Finland emigrerade var hemmahörande i svenska Österbotten, att emigrationer bland finlandssvenskarna var proportionsvis 13 gånger större än bland finnarna och att 90 % av de emigrerade finlandssvenskarna var österbottningar. Följderna av denna häftiga emigration måste bli ett aktuellt förfinskningshot för svenskbygden i Österbotten. Omdömesgilla, sakkunniga österbottningar har offentligt uttalat, att emigrationen har "antagit lavinartad karaktär", att den "är en farsot, som härjar i Österbotten". Prof. af Hällström efterlyser åtgärder mot emigrationen i dess epidemiska urartning: den opå kallade emigrationen, utan ekonomiska eller sociala orsaker.

Denna artikel gav Vasabladet (Vasa) anledning att i två ledande artiklar dels med gillande referera, dels polemiserade mot prof. af Hällströms uttalanden. I en artikel i Vasabladet utlägger nu denne vidare sina synpunkter under framhållande bl. a. av förfinskningshotet i Lappfjärd och Sideby (de två sydligaste socknarna i det svenska Österbotten) samt betydelsen av att den allmänna opinionen reagerar mot den emigration, som sker utan godtagbar anledning. "Den allmänna opinionens betydelse får inte överskattas, men jag anhallar att den inte heller må underskattas. Hitills har den ledande österbottniska opinionen tagit sig uttryck i uttalanden, i vilka man drar fram alla synpunkter, som gör emigrationen berättigad, och så slutar man med att orkeslöst fastslå att ingenting står att göra och att man framför allt skall akta sig för propaganda. Och man förtiger att otaliga emigranter har gett sig i väg utan godtagbar anledning, man förtiger förfinskningsfaran, ja många medborgare som borde tala bara tiger, tiger. Jag påstår att en sådan taktik skapar en god jordmån för fortsatt emigration. Jag yrkar inte på en propaganda i detta ords mindre goda betydelse av ett självsäkert, bullersamt framförande av ensidiga synpunkter. Vad jag hemställer om är bara en allsidig upplysning av på sak verkande fakta. Bland dessa fakta är det tilltagande förfinskningshotet en första rangens realitet."

Läget är inte så katastrofalt som det kan synas mången gång, framhåller Vasabladet i anslutning till detta uttalande. "Dessutom är det alldeles för tidigt att bilda sig någon klar uppfattning om vilken åderlåtning det österbottniska sverigefarandet egentligen innebär. Många av resenärerna har ingalunda för avsikt att lämna hembygden för alltid. De far över på tillfällig arbetsförtjänst, deras vistelse i Sverige är mer eller mindre säsongbetonad. Det är för åtskilliga österbottniska ynglingar inte så mycket märkvärdigare att tidvis arbeta i Sverige än för Sundom-

och skärgårdsbor att sommartid utföra hamnarbete på Vasklot (i Vasa). En del stannar naturligtvis borta, men många andra kommer tillbaka. Somliga reser för att rekognoscera arbets- och utkomstmöjligheterna och blir kvar, om de finner dessa gynnsamma. Andra igen trivs inte — till dem hör ofta de som "saknar godtagbar anledning" — och de återvänder. Sverigefarandet kan ännu inte över lag betecknas som emigration i egentlig mening. I Helsingfors överdrives proportionerna betydligt."

Vasabladet åberopar AB Svenska Småbruk i Österbotten, enligt vars statistiska uppgifter den största delen av sverigefararna består av obesuttet folk. Men "också en del självägande bönder reser", även om deras antal "utgör endast en ringa del av emigranterna". Än så länge vet man inte hur många, som kommer att stanna i Sverige. Åtskilliga återvänder. "Visst kan verklig utvandring i stor skala under en längre tid medföra fara för förfinskning. Men än så länge har det inte skett i någon nämnvärd omfattning. På Svenska Småbruk i Österbotten har man undersökt den jordförsäljning som har följt sverigefarandet i spåren, och man har statistiken för alla svenska socknar söder om Vasa klar, så när som på de två sydligaste. Inte en enda bortflyttande bonde har sålt sitt hemman till någon finne, utan i regeln till någon bybo. Om han överhuvud sålt. I allmänhet har han arrenderat ut sina marker. Inte heller annars har man kunnat märka någon bestående finsk invandring som följd av sverigefaranden. Bara för Lappfjärd och Sideby saknas ännu statistiska uppgifter, men där borde nog förhållandena ge anledning till farhågor. Det erkänner vi gärna." Vasabladet tror sålunda icke att risken för finsk inflyttning är så stor, medan t. ex. den finska tidningen Uusi Suomi nyligen rekommenderade en sådan för att fylla luckorna.

Man kan inte komma ifrån att emigrationen utgör en överhängande fara för svenskheten i vårt land, skriver emellertid Österbottningen (Gamla-karleby). Speciellt i Syd-Österbotten har resfebern gripit även jordägare, och på andra sidan språkgränsen finns städse köpare, som erbjuder goda priser för hemmanen. Genom de krigstida kolonisationslagarna blev redan vår svenskbygd stympad. Nu hotar en ny och ännu större fara det svenska bosättningsområdet i vårt land. Försvinner svenskbygden, då blir den finlandssvenska rotlösheten fullständig. Den kommer inte blott att besvära de få som stannar kvar i detta land, utan den följer även dem som emigrerar. Trots det gemensamma språket kommer det att ta generationer innan emigranterna sammansmälter med befolkningen i det nya landet. Den som frivilligt överger sin fäderneärvda jord och sitt fosterland gör det sällan ostraffad. För de obesuttna emigranterna, som saknar stadigvarande utkomst i fäderneslandet, ligger saken litet annorlunda till. Emigration och befolkningsminskning utgör alltid stora faror för länder och folk. Om den stora emigrationen till Sverige inte snart hejdas, så kan faran för vår del verkligen få den

Sjökapten Thomas Lindström

In memoriam

Den 9 januari i år avled på Borås lasarett f. sjökaptenen Thomas Lindström från Ormsö.

När Thomas Lindström den 20 augusti förra året firade sin 75-årsdag, trodde ingen, att denne själsligt och kroppsligt spänstige man endast hade några få månader kvar att leva.

Thomas Lindström var den förste estlandsvensken, som tog sjökaptensexamen. Han var initiativtagare och föreståndare för de skepparkurser, som årligen anordnades i Hapsal. Fast sjöfarten för estlandssvenskarna formellt kunde betraktas som binäring, torde var och en som känner till estlandssvenska förhållanden veta, att den i praktiken var av mycket stor betydelse och att det oftast fordrades, att man själv kunde navigera sin skuta. Thomas Lindströms skepparkurser gjorde att denna näring fritt kunde utövas. Samtidigt voro hans kurser en god förberedelse för inträdet i navigationsskolan.

Thomas Lindströms vänsälla, godmodiga och humoristiska läggning gjorde honom avhållen av alla han kom i beröring med. Ännu några dagar före hans frånfalle uppsöktes han på sjukhuset av forna elever, som önskade framföra sitt tack till honom för hans insatser och sakkunniga ledning vid utbildandet av estlandssvenskt sjöfolk.

Den bortgångne jordfästes i Dalsjöfors den 20 januari. Många av hans släktingar och vänner hade infunnit sig för att följa honom på hans sista färd. Frid över hans minne! *Hj. P.*

ofta missbrukade benämningen livsfara. Och därför måste det anses som ett brott att stillatigande åse utvecklingen. Kampen mot emigrationen måste med andra ord bedrivas på alla fronter, slutar tidningen.

Till dessa mångskiftande uttalanden kan man foga en ledande artikel i tidningen Västra Nyland (Ekenäs), där skribenten tycker sig märka att utlandsfebern sprider sig även i Nyland. "Det har på senaste tid förekommit tecken på att flyttningsrörelsen, främst till Sverige, fått en ökad utbredning. Längre har den betraktats som en företeelse i främsta rummet utmärkande för Österbotten och Åland. På dessa landsändar och i synnerhet på Österbotten har uppmärksamheten därför varit riktad, då emigrationsproblemet studerats och dryftats ur alla tänkbara synpunkter. Under hösten har man tyckt sig kunna observera, att intresset för utlandet i allmänhet och för Sverige i synnerhet har ökat bland svensk ungdom också i Nyland. I vilken utsträckning detta intresse för att bryta sig en bana i annat land tagit form i uppbrott från hemlandet är inte känt, men det förefaller som om den faran inte vore utesluten, att emigrationen kan bli ett problem också för nyländska städer och bygder."

(Meddelanden från Svensk-Finland, nr 2).

Notiser

Enligt tidskriften Usk ja Elu, som utges i New York med pastor K. L. Marley som redaktör, ha sju religiösa samfund i Reval med sammanlagt 2.000 medlemmar sammanslagits till en församling. Till den nya församlingens disposition har ställts St. Olai kyrkan, som rymmer c:a 4.000 personer. Redan under invigningsdagen lär den stora kyrkan ha varit fullsatt till trängsel.

Enligt tidningen Rahva Hääl i Reval har därvarande högsta råd ändrat Estlands konstitution och från de estniska städernas tal borttagit Baltischport eller Paldiski.

Man kan antaga, att staden härigenom helt isolerats för civilbefolkningen och förändrats till ett militärt område. Redan under den första ryska ockuperings-tid, 1940—41, började man med militära anläggningar i Baltischport och trakten däromkring. Hamnen förvandlades bl. a. till ubåtsbas. En gång i tiden hade Peter den store väldiga planer på att utbygga staden till en stor hamn för hela riket och inledde även en del arbeten i den avsikten. Nu har Baltischport förvandlats till en viktig kustfästning, som jämte Porkala på finska sidan skyddar Finska viken och Leningrad.

Vad som blivit invånarnas öde är obekant. Före ockuperingen hade Baltischport c:a 1.000 invånare.

Sv. D. 5/1 51.

Vid de sovjetryska friidrottsmästerskapen, som höllös i Kiev erövrade idrottsmän från Estland 5 mästartitlar. Framgångsrikaste idrottsman var Heino Lipp med seger i tre grenar: kula 16,30 m, diskus 48,94 m och tiokamp 7.319 p. Lipps tiokampsresultat är det näst bästa i Europa under 1950. Resultaten i hans serie voro: 100 m 11,5, längd 637, kula 16,56, höjd 166, 400 m 51,4, 110 m häck 15,6, diskus 45,63, stav 330, spjut 50,62 och 1.500 m 4.44,8.

Mästare i spjut blev Harry Vallman som nådde 66,40 m. I löpning 1.500 m segrade Veetõusme på tiden 3.51,8.

Även de estniska kvinnorna placerade sig bra. Sålunda blev Lea Maremäe femma i damernas kula med resultatet 13,01 m, vilket är nytt estniskt rekord. Estniskt rekord satte även Aleksandra Kukku i diskus, men resultatet 44,48 m räckte ej till för placering bland de sex främsta.

Enligt St.-Tidn. estn. uppl. 12 jan. 1951.

Finnes någon som vill sköta c:a 30 tld jordbruk å skär-gårdsö i havsbandet i Stockholms Norra Skärgård? Lämpligt för djuruppfödning, stora betesområden. Fiske., Meddela Eder då med Tandläkare ERIK TISELL, Norrtälje, telef. 1102.

FISKEARRENDE

Större fiskearrende vid Mälaren med stort boningshus, ekonomibyggnad, jord, fiskeredskap m. m. överlåtes. Affär omg. önskvärd. Läge vid ångbåtsbrygga och nära busshållplats. Vidare genom: *Fiskare M. Laagus, Landskär, Veckholm.*

Min älskade make,
vår kära far

Voldemar Grönberg

född den 28 aug. 1898 på Nuckö,
avled den 5 nov. 1950 på Karolinska
sjukhuset.

Innerligt sörjd och saknad av oss

MARTHA
HJALMAR, INGRID, BIRGITTA,
ALFA och BROR
SYSTER
Släkt och Vänner.

*Minnena sakta susa
nu vid Din tysta grav.
Tack för minnena ljusa,
tack för den kärlek Du gav.*

Min älskade make,
vår käre far, farfar,
morfar och bror

Johan Widgren

född den 8 febr. 1870,
insomnade stilla den 27 dec. 1950.

MAKA,
BARN och BARNBARN,
Släkt och Vänner.

*Du kommer aldrig åter,
Dig döden har bortryckt.
Nu sista gång för alltid
Din hand vi hava tryckt.*

Vår älskade far och farfar

Anders Murman

född den 12 oktober 1874 på Ormsö
avled den 4 januari 1951 i Stockholm.

Djupt sörjd och saknad av oss

BARN och BARNBARN.

*Han nu den säkra grunden funnit
Där trygg och glad han vila får.
Han nu den rätta hamnen hunnit
Som är i Jesu dyra sår.
Där bliver han förvarad väl
Och finner räddning för sin själ.*

Min kära mor, min älskade dotter,
vår kära syster och moster

Sofia Klippberg

född den 10 dec. 1899 i Rikull,
avled den 22 dec. 1950 i Sundbyberg.

Sörjd och saknad av oss

MILDRED och NILS
MOR och SYSKON
Släkt och Vänner

*Allt bekymmer, sorg och smärta
som Dig följt på livets stig
och som sårat har Ditt hjärta
är för evigt skilt från Dig.*

Vår kära mor
Änkefru

Kerstin Kopparberg

— f. Koinberg —
född den 9 okt. 1863 i Rikull
avled den 12 jan. 1951 i Lidingö.

Sörjd och saknad av

BARN och BARNBARN
samt Släkt och Vänner.

*Klockorna ringa så sakta till ro,
Mor har funnit ett ljusare bo.
Aftonens stjärna lyser så blid
Mor, lilla Mor, vila i frid!*

Familjenytt

Förlovade

HANS MURMAN

MARIA JÄRNSTRÖM

Julafton 1950 i Stockholm.

FÖRLOVNING:

I Stockholm, Nyårsafton 1950, mellan *Hjalmar Ahlberg* och *Adele Lindström*, båda från Ormsö.

I Stockholm Julafton 1950, mellan *Roland Reets* och *Alide Laanes*, från från Nuckö.

I Stockholm den 6 januari 1951, mellan *Oskar Vesterman* och *Helga Vesterbom*, båda från Rikull.

LYSNING:

I Stockholm Julafton, mellan *Algot Grundström* från Ormsö och rikssv. *Ingrid Nilsson* från Bromma.

VIGSEL:

På Lidingö den 9 september 1950, mellan *Ferdinand Voldemar Veesaar* och *Ester Maria Ahlström*.

På Lidingö den 30 december 1950, mellan rikssv. *Holger Jansson* och *Elvine Timmerman* från Ormsö.

I Stockholm Nyårsafton 1950 mellan *Emil Lars Förberg* och *Katarina Nyholm*, båda från Ormsö.

På Lidingö den 10 februari 1951, mellan rikssv. *Allan Forsberg* och *Maria Hammerman* från Ormsö.

I Stockholm den 25 mars 1951 mellan *Lembit Mittal* och *Ingrid Mitman*, båda från Nuckö.

I Stockholm den 20 juli 1950, mellan *Gunnar Nyblom* och *Karin Westmo*.

I Stockholm den 10 febr. 1951 mellan rikssv. *Arne Plyhm* och *Karin Brun* från Nuckö.

I Stockholm den 11 febr. 1951 mellan *Algot Grundström* från Ormsö och *Ingrid Nilsson*.

FÖDDA:

Jan Henning Fredrik, född den 4 oktober 1950 i Stockholm, son till *Helena von Wachenfeldt* född *Zeisig* och *Henning von Wachenfeldt*.

Christina Elisabeth, född den 16 december 1950 i Stockholm, dotter till *Helena Dreijer* född *Ullisgård* och *Thomas Dreijer*.

Christina Solvig, född den 17 december 1950 i Stockholm, dotter till *Solvig Vesterström* född *Rosenkranz* och *Emil Vesterström*.

Conny Stig Börje, född den 20 december 1950 i Stockholm, son till *Hilda Hörnsten* född *Hammerman* och *Johannes Hörnsten*.

Kerstin Rose-Marie, född den 27 sept. 1950 i Huddinge, dotter till *Rose Söderlund* född *Runds* och *Gunnar Söderlund*.

DÖDA:

Frk. *Maria Lilja*, född den 20 juni 1882 på Ormsö, avled den 9 febr. 1951 i Eskilstuna.

Frk. *Sofia Klippberg*, född den 10 dec. 1899 i Rikull, avled den 22 dec. 1950 i Sundbyberg.

Änkefru *Lena Ahlberg*, född *Söderlund*, f. den 24 jan. 1870 i Rikull, avled den 16 maj 1950 i Sörmland.

Anders Benholm, född den 24 oktober 1877 på Ormsö, avled jan. 1951 i Stockholm.

Änkefru *Agneta Fällin*, född den 13 november 1866 på Ormsö, avled den 19 december 1950 på Nacka ålderdomshem.

Voldemar Grönberg, född den 28 augusti 1898 på Nuckö, avled den 5 november 1950 på Karolinska sjukhuset i Stockholm.

Änkefru *Kerstin Kopparberg*, född *Koinberg*, f. den 9 okt. 1863 i Rikull, avled den 12 januari 1951 på Lidingö.

Sjökapten *Thomas Lindström*, född den 20 augusti 1875 på Ormsö, avled den 9 januari 1951 i Borås.

Änkefru *Eva Marks*, född *Backman*, f. den 9 jan. 1868 på Nuckö, avled den 1 oktober 1950 i Stockholm.

Anders Murman, född den 12 oktober 1874 på Ormsö, avled den 4 januari 1951 i Stockholm.

Johan Vidgren, född den 8 febr. 1870 på Ormsö, avled den 27 dec. 1950 i Stockholm.

Vår älskade moder

Lowisa Avango

— f. Sedman —

född den 24 jan. 1880 i Paschlep
slutade sin tunga jordevandring den
20 okt. 1950 i Reval.

I våra minnen är Du alltid levande.

**ERIKA, RITA, HEINO,
HEINO, KARIN.**

*Ej stund, ej dag gått fram
då jag Din huldhet ej försporde.
Men bort Du gick,
Och jag ej fick
Dig löna, som jag borde.*